

КЛЕШНЯ Ганна,

*кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії
Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного
авіаційного університету, м. Київ*

ГЛОБАЛЬНЕ І ГЛОКАЛЬНЕ У СУЧАСНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ФАКТОР СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Суперечливість розвитку світ-системи у перші двадцять років XXI демонструє як глобальні так і глокальні тенденції в галузі політики, економіки, релігії, права, що, у свою чергу, підтверджено комунікативним мовним дискурсом. Повернення до практики торговельного та інвестиційного протекціонізму провідних держав світу, прихід до влади численних ультраправих політичних сил, автономність національних держав у розв'язанні проблем спричинених пандемією, загострення воєнних конфліктів, сепаратистських рухів, випадків тероризму – ці та інші фактори викликають певний песимізм серед дослідників та посилюють сучасний різновид «агорофобії» та «повернення до історії» серед практиків. Проте глобальний «простір потоків» все ще залишається об'єктивною реальністю, що пронизує локальний «простір місць», трансформуючи його і трансформуючись при цьому сам.

Глобалізаційний дискурс свідчить про подвійний вплив на буття людини як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях, трансформування мультикультурного простору, гомогенізування його. Осмислення співвідношення процесів глобального та глокального у науковому дискурсі присутня переважно у соціології, політиці та економіці. Останнє актуалізує потребу філософського осмислення глокального та глобального .

Враховуючи кардинальний перегляд системи глобальних студій, який розпочався в науковому середовищі після 2013 р., було уточнено сутнісні рамки категорії «глокалізація» як самостійної категорії.

Серед науковців, праці які закладали теоретичну та методологічну основу дослідження процесів глокалізації, необхідно виокремити таких: У. Бека, Ф. Гіреса, М. Кастельса, І. Лінделла, Д. Лукьяненка, Дж. Ріцера, Р. Робертсона, Дж. Розенау, С. Хантінгтона та ін.

Протягом останніх кількох десятиліть у науковій комунікації термін «глокалізація» використовується усе частіше. Семантично термін «глокалізація» (англ. «glocalization») є гібридом двох слів: «глобалізація» та «локалізація» і в широкому розумінні позначає «вияв тенденцій до універсалізації та партикуляризації сучасних соціальних, політичних та економічних систем» (Glocalization. Encyclopedia Britannica ; 2018).

Незважаючи на нетривалу історію використання, терміни «глокальний» і «глокалізація» набули поширення у сучасному науковому дискурсі. Наприклад, у дослідженні частоти використання термінів «глокальний» і «глокалізація» у наукометричних базах даних, яке провів В. Роудометов, наведено 511 джерел протягом 1996–2003 рр. та понад 3000 джерел протягом 2004–2014 рр. (Roudometof, 2015) .

Однією з причин популярності теорії глокалізації є її різкий контраст із теорією модернізації за В. Ростом (Rostow, 1990.), що протягом десятиліть домінувала у соціальних науках та передбачала неминучість наслідування усіма цивілізаціями етапів поступу, через які пройшла західна цивілізація. Ідея глокалізації заперечувала уявлення про те, що весь світ із плином часу безваріантно стане більш демократичним, більш капіталістичним, більш орієнтованим на споживання і т. ін.

У широкий обіг неологізм «глокалізація» ввів Р. Робертсон (праця: «Глокалізація: часопростір і гомогенність-гетерогенність» (Robertson, 1995; Р. 25-54.)) та використав його у дискурсі соціальних наук як засіб усунення розбіжностей між глобальним і локальним вимірами. До наукового осмислення долучився Р. Робертсон. Його підхід, який можна охарактеризувати виразом «глобалізація як глокалізація», пропонує центральне метатеоретичне трактування концепції «глокалізації» через постулати монізму – уявлення, згідно з яким різні типи субстанції (у цьому разі – «локальне» і «глокальне») зрештою зводяться до одного джерела (у цьому разі – «глобальне»).

Локально-глобальна риторика присутня і у трилогії М. Кастельса (Castells, 1996), що присвячена формуванню «мережевого суспільства» (англ. «network society»), як сукупності користувачів комп'ютерних мереж пов'язаних між собою у спільноти, що не

потребують фізичної присутності комунікантів. Такі мережі формують «простір потоків» (англ. «space of flows»), які трансформують урбаністичний контекст земної кулі. «Простір потоків» не впливає на існуючий географічний простір, а швидше змінює його функціональну й соціальну динаміку. Незважаючи на те, що «простір потоків» є новою територіальною моделлю світоустрою, учасники суспільства функціонують у географічних локаціях, тобто в місцях конденсації історії, культури та інших сутностей – що, на думку М. Кастельса, приводить до різкого протиставлення між глобальним «простором потоків» і локальним «простором місць».

Підходу Дж. Ріцера можна дати назву «глокалізація як глобалізація» (на відміну від «глобалізація як глокалізація» Р. Робертсона), а його основне твердження полягає в тому, що глокалізація – один із двох виявів глобалізації, що розкриває аспект соціальної гетерогенності. Для характеристики іншого аспекту глобалізації, який виражає тенденцію до гомогенності, цей дослідник пропонує застосовувати термін «гробалізація» (англ. «grobalization»), який є гібридом двох слів: «зростати» (англ. «to grow») та «глобалізація». Так, Дж. Ріцер стверджує: «... гробалізація робить акцент на імперіалістичних амбіціях деяких держав, корпорацій, організацій і таких інших суб'єктів, а також на їхньому бажанні – а точніше необхідності – втілювати себе [чи нав'язувати свою діяльність] на певній географічній території».

Список використаних джерел та літератури:

1. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture. Oxford: Basil Blackwell, 1996. Vol 3
2. Glocalization. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/glocalization>
3. Ritzer G. Rethinking Globalization: Glocalization / Grobalization and Something / Nothing. Sociol Theory. 2003. No. 21(3). P. 193-209
4. Robertson R. Glocalization: time–space and homogeneity–heterogeneity. Global Modernities / Ed. Robertson R., Featherstone M., Lash S. London: Sage, 1995. P. 25-54